

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

**Archiv obce Horní Hradiště
(1917) 1921–1945 (1950)**

Inventář

EL NAD č.: 66

AP č.: 283

Kateřina Nová, Jiří Kříž

Plasy 2012

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archivního fondu

Horní Hradiště (do roku 1900 Hořejší Hradiště, něm. Ober Hradischt) leží 2 km severně od Plas (Loc: 49°57'6.8"N, 13°22'14.632"E) na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 462 m. Jméno ves pravděpodobně získala podle nedaleko ležícího zaniklého hradiště. Poprvé je zmiňována v roce 1250 v papežské listině pro plaský klášter. Do plaského panství ves patří až do roku 1421, kdy ji s dalšími vesnicemi zastavil císař Zikmund Lucemburský Burjanovi z Gutštejna. Klášter neměl na vyplacení zástav. Až zásah císaře Ferdinanda II. v roce 1623 vrátil plaskému klášteru vsi Rybnice, Kaznějov, Hradiště a Žichlice. Od tohoto roku bylo Horní Hradiště součástí plaského panství, ať byl jeho vlastníkem plaský klášter, náboženský fond (od roku 1785) nebo kníže Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg (od roku 1827).

Do roku 1848 byl nejnižší správní instancí vrchnostenský (patrimoniální) úřad. Zrušením poddanství vrchnostenská správa zaniká a dne 1. července 1850 vstoupilo v platnost tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení č. 170/1849 říšského zákoníku ze 17. března 1849, na jehož základě se staly nejnižším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. V případě Horního Hradiště známe stav až z roku 1857, kdy bylo osadou místní obce Žebnice v soudním a politickém okrese Kralovice v Plzeňském kraji.

Podle Stadionova prozatímního obecního zřízení i rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 říšského zákoníku) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím, který ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních. Osady, pokud měly vlastní jmění, si volily osadní výbor, jehož pravomoce se týkaly pouze správy osadního majetku.

Dne 27. března 1919 bylo obecním výborem v Žebnici odsouhlaseno požádat o rozdělení na dvě samostatné obce Žebnici a Horní Hradiště. Rozloučení obcí bylo povoleno 10. února 1920 a 1. března 1921 došlo k předání a rozdělení obecních knih mezi nově vzniklé obce. Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) bylo v Horním Hradišti zvoleno obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor) se čtyřletým funkčním obdobím, jež si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Prvním starostou se stal Josef Píša. Z pomocných orgánů obce fungovala povinně zřizovaná finanční komise, o činnosti jiných komisí se nedochovaly v pramenech žádné zmínky.

V letech 1923–1940 byla budována na několik etap okresní silnice Žebnice – Horní Hradiště – Plasy. Při těchto stavebních pracích byla zbořena kaple z roku 1883 a sloup se sochou sv. Josefa z roku 1760 se „rozsypal“ a byl dán do silniční závážky. Od začátku roku 1938 obec připravovala elektrifikaci, ke které došlo na přelomu let 1938–1939. V roce 1940 byla ještě vyřizována na ni státní subvence.

Dne 24. července 1921 byl v obci odhalen památník obětem války. Pomník byl postaven z podnětu Dělnické tělovýchovné jednoty a za přispění ostatních spolků a občanů. Žulový pomník dodala plzeňská firma Egermeier. V obci fungoval dále sbor dobrovolných hasičů, který byl založen společně se Žebnicí v roce 1893. Vlastní sbor byl v Horním Hradišti založen až v roce 1930.

Činnost obecního úřadu byla ukončena 5. května 1945, kdy byl ustaven místní národní výbor. Jeho předsedou se stal Adolf Nethr.

Starosty obce byli:

Jméno:	V letech:
Josef Píša	1921–1925
Josef Koča	1925–1929
František Slach	1929–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci:

	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
obyvatel	272	284	290	265	255	259	236	229
domů	25	30	33	38	38	41	50	82

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Horní Hradiště tvoří archiválie vzniklé činností Obecního úřadu v Horním Hradišti, který existoval v letech 1921–1945. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Ve dnech 2.–4. března 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru v Horním Hradišti. Převzaté archiválie byly dodatečně v roce 1996 zapsány do knihy přírůstků k datu 5. 3. 1954 pod číslem 932. Podle dochovaného protokolu z roku 1954 byly na místním národním výboru uloženy i zápisy ze schůzí obecních orgánů z let 1915–1930 a 1930–1936, které nebyly do archivu nikdy předány a v době pořádání fondu byly neznámé.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Horní Hradiště je Obecní úřad v Horním Hradišti. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010.

V druhé polovině 50. let 20. století Jaroslav Vavřík archivní materiál hrubě uspořádal a podle obsahu svázal do fascikulů a Marie Vitoušová v roce 1988 vyhotovila soupis písemností. Při inventarizaci byl z fondu AO Horní Hradiště převeden do fondu Místní národní výbor Horní Hradiště podací protokol z let 1944–1946 o rozsahu 0,02 bm. Dále došlo v důsledku přemanimulování fondu ke změně v jeho celkové metráži, časovém rozmezí i v počtu a skladbě evidenčních jednotek. Fond Archiv obce Horní Hradiště o celkovém rozsahu 0,23 bm obsahuje 5 knih a 1 karton spisů. Archiválie byly rozděleny na I. Knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál.

Mezi knihy byly zařazeny zápisy ze schůzí obecních orgánů z let 1936–1945 (1950) a kniha evidence vydaných domovských listů z let (1919) 1921–1945 (1948). Ve druhé skupině se nalézají jen spisy, které byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 3–5). Z účetních knih (inv. č. 6–8) se dochovaly dvě hlavní knihy z let 1930–1941 a 1942–1945 (1946) a pokladní deník z let (1917) 1921–1945 (1949). V kategorii účty (inv. č. 9–10) jsou uloženy účetní uzávěrky a celkový sumář obecních účtů.

Knihy inv. č. 8 obsahuje více agend. Kromě pokladního deníku z let 1917–1949 (str. 2–311) to je přiznání ekvivalentu z hodnoty pozemku a příslušenství na dobu od 1. ledna 1921

až do konce prosince 1930 (str. 390–391), evidence vydaných čeledních knížek a domovských listů pro služebné v roce 1924 (str. 392), evidence vydaných domovských listů v roce 1917 (str. 394–395) a seznam přihlášení a odhlášení vojáků z let 1918–1919 (str. 396).

Knihy inv. č. 2 byla založena Obecním úřadem v Žebnici pro osadu Horní Hradiště pět měsíců po podání žádosti o rozloučení obcí, pravděpodobně už s tím záměrem, že si ji nově vzniklá obec převezme a bude v ní pokračovat. Kniha inv. č. 8 byla zprvu vedena osadním výborem (zastupitelstvem), poté do ní pořizoval záznamy Obecní úřad v Horním Hradišti. U inv. č. 1, 2, 7 a 8 je časový přesah dán zápisy místního národního výboru. Tyto knihy byly ponechány ve fondu Archiv obce Horní Hradiště z důvodů převažujících zápisů z doby existence obecního úřadu.

Zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace a inv. č. 5, psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Horní Hradiště poskytuje informace o činnosti obecní samosprávy zejména v 2. pol. 30. a 1. pol. 40. let 20. století. Nejvíce údajů lze získat především ze zápisů ze schůzí obecních orgánů a účetních knih.

Některé archiválie nalézající se ve fondu Místní národní výbor Horní Hradiště je rovněž možné využít při studiu činnosti obecní samosprávy v Horním Hradišti. Jedná se zejména o kroniku obce z roku 1957, kterou sepsal Rudolf Soukup, ředitel školy v Plasích ve výslužbě. V kronice je zachycena historie obce od středověku až do roku 1945, hospodářské poměry v obci před rokem 1848, dopad první světové války na obec i její vývoj v meziválečném období. Pro léta 1946–1956 sestavil kronikář zpětně roční záznamy.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Horní Hradiště (1917) 1921–1945 (1950) uspořádala Kateřina Nová a Jiří Kříž. Inventář zpracoval Jiří Kříž v květnu 2011 a čistopis zhotovil v lednu 2012 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 25. ledna 2012

Kateřina Nová, Jiří Kříž

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Místní národní výbor Horní Hradiště (1944) 1945–1980 /neuspořádáno/, Kronika Horního Hradiště 1957.*

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Archiv obce Žebnice [1878]–1945 (1948)*, inv.č. 2, Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru), rady a komisí 1915–1933.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945 (1948)*, kar. 28, inv.č. 313, Žebnice – obecní záležitosti 1918–1936.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag 1861.

Zákoník zemský pro Čechy, ročník 1922. Praha 1922, částka VII., vyhláška 20.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří: *Paměť krajiny III. Soupis drobných památek Plaska.* Mariánská Týnice 2008.

CAIS, Petr: Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FLÖGEL, Jaroslav: *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře.* Praha 1933.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost.* Praha 2005.

KOČKA, Václav: *Dějiny politického okresu Kralovického.* Kralovice 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol.: *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A – M.* Praha 1991.

PROFOUS, Antonín: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I.* Praha 1954.

SCHELLE, Karel: *Vývoj české veřejné správy.* Ostrava 2008.

ZETEK, František J.: *Popis politického okresu Kralovického.* Kralovice 1932.

Inventární seznam

Inv.č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, obecní rady a finanční komise	1936–1945 (1950)	K 1
2	Kniha vydaných domovských listů	(1919) 1921–1945 (1948)	K 2
II. Spisový materiál			
Spisy			
3	Rozpočty obce	1940–1945	N 1
4	Elektrifikace obce	1938–1940	N 1
5	Sociální podpora	1930–1932	N 1
III. Účetní materiály			
1. Účetní knihy			
6	Hlavní kniha	1930–1941	K 3
7	Hlavní kniha	1942–1945 (1946)	K 4
8	Pokladní deník 1917–1949 Soupis pozemků v katastru obce 1921–1930 Evidence vydaných čeledních knížek a domovských listů pro služebné 1924 Evidence vydaných domovských listů 1917 Seznam přihlášení a odhlášení vojáků 1918–1919	(1917) 1921–1945 (1949)	K 5
2. Účty			
9	Účetní uzávěrky	1936–1944	N 1
10	Celkový sumář obecních účtů	1939	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Horní Hradiště
Značka archivního fondu:	AO Horní Hradiště
Časový rozsah:	(1917) 1921–1945 (1950)
Počet evidenčních jednotek:	6 (5 úředních knih, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	10
Rozsah v bm:	0,23
Stav ke dni:	25. ledna 2012
Zpracovatel archivního fondu:	Kateřina Nová, Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Jiří Kříž
Počet stran:	9
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom

dne 25. ledna 2012 – č. j. SOAP/060-41/2012